

УДК 343.97

Олена Бугера,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри права

Київського національного лінгвістичного університету

СУЧАСНІ КРИМІНОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Стаття присвячена дослідженню сучасних зарубіжних кримінологічних стратегій запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Встановлено, що використання інтернет-технологій для запобігання злочинності забезпечує комунікацію між громадськістю та правоохоронними органами в режимі онлайн, підвищує рівень прогнозування злочинності. Запропоновано внесення доповнень до Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки в частині проведення відповідних кримінологічних досліджень зі створенням цифрового робочого місця для запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет.

Ключові слова: кримінологічні стратегії, мережа Інтернет, злочинність, запобігання, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Загалом стратегії щодо протидії злочинності можуть визначати систему, організацію, механізми її здійснення щодо окремих напрямів протидії, зокрема стратегію запобігання злочинності, або щодо окремих видів злочинів, наприклад стратегію протидії насильницькій злочинності або злочинам неповнолітніх. Слід зазначити, що в Україні так само, як і політика у сфері протидії злочинності, не розроблена загальна стратегія реалізації цієї політики. Розроблялися стратегії протидії лише окремим різновидам злочинності, зокрема організованої злочинності. Розроблення загальної стратегії протидії злочинності – ще одне завдання державної влади в контексті визначення України як правової держави. Кримінологія має відіграти вирішальну роль у реалізації цього завдання [1, с. 281].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливості використання мережі Інтернет для запобігання злочинності досліджені недостатньо. Разом із тим окремі складники цієї проблеми в Україні розглядали такі автори, як: В.О. Біляєв, В.В. Клюс, О.І. Кузнецов, П.М. Маланчук, Ю.А. Невмержицька, С.В. Пеньков, П.С. Романько, С.А. Сумський, В.В. Шедрик, І.А. Юрій та ін. Серед зарубіжних авторів вказану проблему досліджували: J. Byun, E. Eshed, R. Geoghegan, G. Gruber, D. Kumar, K. Minshall, A. Nasridinov, J. Odom, Y. Park, H. Rex та ін.

Мета статті – дослідження зарубіжного досвіду щодо сучасних кримінологічних стратегій запобігання злочинності з використанням мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування і реалізація стратегії протидії злочинності мають вагомое значення для теорії і практики кримінологічної діяльності, адже в ній знаходить свій вияв воля суспільства, у формі політико-правових ідей втілюються основні засади організації і здійснення відповідної діяльності, визначаються пріоритети її гуманітарної, економічної і правозастосовної основи, створюються передумови для формування адекватних механізмів реалізації правоохоронного потенціалу та запровадження новітніх підходів із метою оптимізації та підвищення ефективності функціонування системи як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях [2, с. 386].

При цьому сучасні зарубіжні стратегії запобігання злочинності передбачають активне використання можливостей мережі Інтернет для підвищення рівня ефективності такої діяльності.

Так, сучасна стратегія запобігання злочинності (Modern Crime Prevention Strategy), що розроблена у Великій Британії, містить розділ, присвячений використанню даних та технологій для цієї діяльності (Using Data and Technology to Prevent Crime). У цьому

розділі вказується, що перспективними є такі напрями використання сучасних інформаційних технологій для запобігання злочинності: картографування кримінологічно значимої інформації; аналіз цифрових зображень у режимі онлайн, отриманих із відеокамер високої роздільної здатності; використання хмарних технологій для збору, аналізу та зберігання оперативної інформації, що надходить із різних джерел, у т.ч. відеоматеріалів у режимі онлайн від громадськості щодо вчинених злочинів; моніторинг інформації в соціальних мережах; задіяння Інтернету речей [3].

Для реалізації сучасної стратегії запобігання злочинності у Великій Британії діє Спільнота з кібербезпеки (UK cyber security community), до якої, зокрема, входить торгова асоціація TechUK, метою діяльності якої є використання інформаційних технологій для забезпечення національної безпеки, підвищення рівня стійкості до кіберзагроз, захист критичної національної інфраструктури, кримінальна розвідка та запобігання організованим злочинності [4].

Провідним аналітичним центром Великої Британії – Policy Exchange – проведено дослідження щодо перспектив розвитку поліції до 2020 року, і зокрема, в питаннях запобігання злочинності. За основу взяті такі напрями: технологічне переоснащення поліції, підвищення рівня кваліфікації співробітників, тісна співпраця, партнерство з громадськістю щодо запобігання злочинності. Зокрема, одним з основних акцентів є максимальне використання можливостей мережі Інтернет для забезпечення ефективної діяльності поліції шляхом підвищення рівня комунікації між поліцією і громадськістю. Загалом сутність удосконалення запобіжної діяльності поліції на перспективу можна охарактеризувати як підвищення рівня інтелектуального впливу на цей процес, залучення сучасних інтернет-технологій для збору, аналізу та зберігання даних, а також кримінологічного прогнозування. Показовим є те, що в аналітичному звіті Policy Exchange, зокрема, присутні такі розділи, як: технологічний супровід діяльності офіцерів поліції (Technological support for Crime Prevention Officers), в якому вказується на необхідність планування закупівлі необхідного обладнання на період до 2020 року з урахуванням розвитку інформаційних технологій; створення інноваційних центрів (Innovation Hubs) із завданнями щодо розроблення методик запобігання злочинності на основі технологічних інновацій. Показовим є те, що у вказаному документі також змодельований робочий день офіцера поліції в 2020 році (A day in

the life of a Crime Prevention Officer in 2020). При цьому основним інструментом поліцейського є використання пристроїв для роботи в мережі Інтернет щодо вивчення карт злочинності певного району, аналіз звітів його мешканців щодо стану злочинності в онлайн режимі, проведення запобіжної діяльності в соціальних інтернет-мережах, на спеціалізованих веб-сайтах та ін. [5].

Розробляються також регіональні стратегії запобігання злочинності. Так, відповідно до Плану забезпечення суспільної безпеки та запобігання злочинності м. Кембріджа на 2016–2020 роки (Велика Британія), передбачається реалізація стратегічного напрямку щодо підвищення рівня правової обізнаності громади щодо суспільної безпеки та запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Передбачається підвищення рівня комунікації громадськості з поліцією, зокрема розроблення програм для швидкого надання громадянами інтернет-повідомлень (E-Watch) щодо стану злочинності на вулицях, громадських місцях, навчальних закладах та ін. [6].

В аналітичному документі розвитку поліції Великої Британії до 2025 року (Policing Vision 2025) вказується на нові виклики щодо проявів злочинності. Це пов'язано, зокрема, з розвитком можливостей мережі Інтернет. Те що було раніше лише теорією, вже стає реальністю, і в тому числі віртуальною реальністю. Зростаючий рівень доступу до великих масивів інформації та нових інтернет-технологій надає величезний потенціал для розвитку економіки, прискорення бізнес-процесів, більш ефективного управління ризиками та революції в процесі кримінального правосуддя. Передбачається створення так званої «цифрової поліції» (Digital Policing). Тобто йдеться про «перехоплення» ініціативи правоохоронними органами щодо використання можливостей мережі Інтернет задля запобігання злочинності, і в тому числі стосовно кіберзлочинності, яка, як відомо, використовує інтернет-технології як інструмент для вчинення злочинів [7].

Треба зазначити, що Європейська мережа запобігання злочинності (European Crime Prevention Network – EUCPN) у своїй діяльності активно використовує можливості мережі Інтернет для поширення знань щодо запобігання злочинності, забезпечення діяльності правоохоронних органів на національному та регіональному рівнях [8].

Щороку проводиться конференція, яка об'єднує експертів з усієї Європи, що презентують свої проекти і діляться з колегами практичним досвідом. Зокрема, зацікавленість викликали проекти європейських кра-

їн, що передбачають використання мережі Інтернет для запобігання злочинності. Так, проєкт «Безпечна Прага онлайн» (Чеська Республіка) має на меті захистити жителів Праги, насамперед дітей і підлітків, від злочинів, пов'язаних із користуванням мережею Інтернет, та дозволяє створити умови для запобігання злочинності шляхом підвищення рівня комунікації громадськості з поліцією у режимі онлайн. Розглядався також проєкт Естонії «Інтернет-констеблі» щодо активного залучення поліції до запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Основною метою проєкту було створення віртуальних поліцейських осередків на веб-порталах, найчастіше відвідуваних і популярних серед молоді. Поліція створила власні акаунти та електронні адреси у веб-середовищі, яке найбільше використовується молодими людьми. За акаунтами стоять конкретні офіцери поліції. Отже, кожен користувач мережі знає, з ким саме він віртуально спілкується. Така робота дає змогу поліції наблизитися до громадян, ефективніше проводити запобіжну діяльність та завдяки своїй віртуальній присутності в мережі Інтернет зменшувати рівень злочинності в ній, передусім тих злочинів, які вчиняються молоддю та проти молодих людей. Основні напрями роботи: боротьба з кіберзлочинністю та ювенальною злочинністю; запобігання віктимізації; забезпечення присутності поліцейських (як реальних осіб) у віртуальному інтернет-середовищі спілкування інших громадян для проведення цільових кампаній, лекцій і консультацій щодо запобігання злочинам. Тобто найбільшою новацією проєкту є концепція електронного констебля, яка демонструє, що поліція перебуває в курсі сучасних комунікаційних технологій і готова до співпраці з громадянами [9].

У Стратегії попередження злочинності в Чеській Республіці на 2016–2020 рр. вказується, що до нових загроз належить злочинність у віртуальному середовищі (Crime in the virtual environment). При цьому відбулося переміщення злочинів «із вулиць» у віртуальне середовище. Стратегією передбачається здійснення заходів щодо використання мережі Інтернет для запобігання злочинності по двох напрямках: 1) безпосереднє запобігання кіберзлочинності шляхом поширення інформації про існуючі ризики та можливості захисту, включаючи технічні заходи, а також надання допомоги та підтримки жертвам злочинності в мережі Інтернет; 2) задіяння широкого спектру інтернет-технологій для підвищення загального рівня запобігання злочинності [10].

У Стратегії запобігання злочинності м. Оттави на 2017–2020 роки (Канада) передбачається постійне проведення онлайн-опитування представників громади щодо стану злочинності з подальшим аналізом цієї інформації та розробленням відповідних запобіжних заходів [11].

У Стратегії запобігання злочинності на 2015–2017 роки штату Новий Південний Уельс (Австралія) також передбачалося використання такого стратегічного напрямку для запобігання злочинності, як надсилання громадянами інтернет-повідомлень про злочини через мобільні телефони, планшетні ПК та інші пристрої. Для цього необхідно було зареєструватися та отримати можливість заповнювати розроблені форми анкет із докладною інформацією щодо крадіжок, грабежів, шахрайства та ін. [12].

Висновки.

У Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року [13] вказується, що одним із викликів у протидії злочинності є низький рівень використання аналітичних інструментів, зокрема, щодо прогнозування відповідних загроз. Як показує зарубіжний досвід, розроблення сучасних кримінологічних стратегій запобігання злочинності передбачає використання можливостей мережі Інтернет для вирішення вказаних питань. Це зумовлене, насамперед, розвитком інтернет-технологій, цифровізацією економіки та суспільства загалом. Зокрема, розпорядженням Кабінету Міністрів України № 67-р від 17 січня 2018 року схвалено «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [14]. У Концепції вказується, що стратегічно важливою є участь українських учених та ІТ-компаній у проєктах ЄС із проведення довгострокових досліджень, що в майбутньому стануть джерелом інновацій у таких сегментах, як: майбутні перспективні технології (Future Emerging Technologies); майбутні мережі (Future Networks); майбутні Інтернет-дослідження та експерименти (Future Internet Research and Experimentation). Це стосується також і кримінологічних досліджень щодо запобігання злочинності. Тому, на нашу думку, доцільним є внесення доповнень до Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки в частині проведення відповідних кримінологічних досліджень з метою забезпечення організаційних, методологічних та технологічних заходів щодо створення цифрового робочого місця для запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с.
2. Литвинов О.М. Стратегія протидії злочинності. Вісник Асоціації кримінального права України. 2013. № 1(1). С. 377-387. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_22.pdf (дата звернення: 12.12.2018).
3. Modern Crime Prevention Strategy. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/modern-crime-prevention-strategy> (дата звернення: 12.12.2018).
4. UK cyber security community. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/uk_cyber_security_community#techuk (дата звернення: 12.12.2018).
5. Boyd E., Skelton D. Policing 2020/ What kind of police service do we want in 2020? URL: <https://policyexchange.org.uk/wp.../policing-2020-1.pdf> (дата звернення: 12.12.2018).
6. Community safety and crime prevention plan 2016–2020. URL: <https://www.cambridge.wa.gov.au/.../public/...plans/strategies..> (дата звернення: 12.12.2018).
7. Policing Vision 2025. URL: <https://www.npscc.police.uk/.../Policing%20Vision.pdf> (дата звернення: 12.12.2018).
8. European Crime Prevention Network. URL: <https://eucpn.org/> (дата звернення: 12.12.2018).
9. Enhus E., Ponsaers P., Verhage A. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концеп-

ції, теорія та практика (переклад українською мовою Сизенко С.). URL: https://pravo.org.ua /img.../14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf (дата звернення: 12.12.2018).

10. Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. URL: <https://www.mvcr.cz/mvcren/.../strategie-pk-2016-2020-en-pdf.asp...> (дата звернення: 12.12.2018).

11. Ottawa street violence & gang strategy 2017–2020. URL: <https://www.documentcloud.org/.../4322053-Ottawa-Street-Violenc...> (дата звернення: 12.12.2018).

12. Crime prevention strategy 2015–2017. URL: https://www.police.nsw.gov.au/.../Crime_Prevention_Strategy_2_ (дата звернення: 12.12.2018).

13. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm (дата звернення: 12.12.2018).

14. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 12.12.2018).

Стаття посвячена дослідженню сучасних зарубіжних кримінологічних стратегій протидії злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Установлено, що використання інтернет-технологій для протидії злочинності забезпечує комунікацію між громадськістю та правоохоронними органами в режимі онлайн, підвищує рівень прогнозування злочинності. Предложено внесення доповнень в План заходів по реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки в частині проведення відповідних кримінологічних досліджень по створенню цифрового робочого місця для протидії злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет.

Ключевые слова: кримінологічні стратегії, мережа Інтернет, злочинність, запобігання, зарубіжний досвід.

The article is devoted to the research of modern foreign criminological strategies for crime prevention using the possibilities of the Internet. It has been established that the use of Internet technologies for crime prevention provides communication between the public and law enforcement agencies online, increases the level of prediction of crime. The introduction of amendments to the Action Plan on the implementation of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 is proposed in the part related to conducting relevant criminological research on the creation of a digital workplace for preventing crime using the possibilities of the Internet.

Key words: criminological strategies, Internet network, crime, prevention, foreign experience.